

РЕЦЕНЗІЯ
на монографію «СТРУКТУРНІ ЗМІНИ ТА ЗРУШЕННЯ
В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА»
кандидата економічних наук Пелех Оксани Богданівни

Особливим атрибутом сучасного світу стали швидкі та глибокі перетворення всіх сфер соціально-економічного життя, зумовлені різними причинами та змінами – від змін локальних і до глобального масштабу. У сукупності ці зміни започаткували нову еру переходу до якісно нової економіки майбутнього, яка вимагає застосування відповідних наукових підходів до аналізу економіки, що неможливо реалізувати, не визначаючи основну її структуру, базові та допоміжні компоненти й елементи. Структура національної економіки трансформується загалом і змінюється одночасно з компонентами економіки держави. Структурні зміни вважаються вагомим незалежним джерелом національного розвитку та зростання. Стосується це усіх країн без винятку, і України зокрема. Отже, проблематика дослідження структурних змін актуалізується, оскільки вони не лише впливають на процес розвитку будь-якого економічного об'єкта, але й визначають вектор його подальшого функціонування.

Виходячи з таких міркувань монографія «Структурні зміни та зрушення в національній економіці України: аналіз та оцінка» кандидата економічних наук, доцента Пелех О. Б. є актуальним дослідженням, що різноаспектно висвітлює питання структурних змін і зрушень у національній економіці. Це дозволяє реалізувати предмет дослідження, який є досить комплексним і спирається на вивчення таких складників структурних зрушень, як структурні аспекти економічного розвитку на рівні формування та використання ВВП України, структурних змін у пропорціях видів економічної діяльності, а також структурних особливостей, пов'язаних із оплатою праці та переказами мігрантів у складі ВВП країни.

Монографія складається з двох частин. *Перша частина* – «Теоретико-методологічні засади дослідження структурних змін і зрушень у національній економіці» – присвячена питанням методології та методики макrorівневого аналізу структурних змін і зрушень економічних процесів.

У першому розділі – «Теоретико-концептуальне підґрунтя дослідження структурних змін як чинника розвитку економіки» – авторка зосереджується на теоретико-методологічних засадах досліджень із вказаної тематики: аналізує та класифікує теоретичні підходи до вивчення економічного розвитку в контексті структурних змін, концептуалізує базові поняття, які стосуються структурних трансформацій в економіці. Доводиться, що економічне зростання є водночас передумовою і наслідком структурних зрушень усередині системи, а базовою умовою економічного зростання стає структурна трансформація. Тому виявлення структурних змін постає як основне завдання макроекономічного структурного аналізу. Визначено, що існуючі на сьогодні підходи до аналізу структурних трансформацій і зрушень в економіці, як правило, мало формалізовані та найчастіше мають описовий характер.

Другий розділ – «Методологічні та методичні засади дослідження структурних змін і зрушень у національній економіці» – присвячено розробці власної методики кількісно-якісного аналізу структурних змін і зрушень у національній економіці на підставі емпіричних даних. Авторка ретельно досліджує методики, які застосовувалися в попередні роки та застосовуються сьогодні в дослідженнях вітчизняних і зарубіжних дослідників. На цій підставі розроблено власний теоретико-методологічний підхід до аналізу структурних трансформацій в економіці та запропоновано власну методику кількісно-якісного макrorівневого аналізу структурних змін. Цей підхід передбачає розгляд економічного розвитку в трьох аспектах: кількісному (екстенсивний розвиток), структурному та якісному (інтенсивний розвиток). Аналіз проводиться на двох рівнях: аналіз процесу структурних змін та аналіз змін структури. Перший рівень стосується характеристик самого процесу змін, тоді як другий дозволяє відповісти на запитання, як змінюється досліджувана структура. Аналіз процесу структурних змін базується на визначенні й аналізі трьох оцінок: інтенсивність змін; швидкість змін; сталість змін. Другий аспект аналізу – зміни структури – передбачає декомпозицію структурних змін на рівень елементів структури й аналіз на цій підставі змін розміру та змін форми структури.

Друга частина роботи – «Аналіз структурних змін і структурна політика України» – це предмет дослідження. У розділах цієї частини послідовно і ґрунтовно, на підставі розробленої методики, аналізуються структурні зміни в економіці України за період 1995–2016 рр. Кожен із чотирьох розділів цієї частини подає результати аналізу й оцінки структурних змін і зрушень окремих аспектів економічного поступу національної економіки.

Третій розділ – «Розвиток економіки і структурні зміни ВВП України з погляду формування та використання ресурсів» – наводить результати аналізу структури формування та використання ресурсів національної економіки.

У четвертому розділі – «Зміни секторальної структури і структурні зміни економіки за видами економічної діяльності» – авторка зосередилася на визначенні, наскільки зміни пропорцій у секторально-галузевій структурі економіки України відповідають не тільки нагальним потребам економічного розвитку країни, але й глобальним тенденціям економічного поступу, конкурентоспроможності національної економіки на світовому та європейському рівнях, завданням економічних перетворень у площині євроінтеграції.

П'ятий розділ – «Структурні зміни ВВП і сукупна продуктивність праці» – стосується соціальних аспектів структури ВВП. У розділі вирішувалися такі завдання:

- дослідити місце оплати праці у структурі ВВП України і роль оплати праці як важливого індикатора змін, що відбуваються в економіці країни на макрорівні;
- проаналізувати особливості оплати праці як складника ВРП і оцінити регіони України з погляду динаміки частки оплати праці у структурі ВРП;
- дослідити сукупний вплив оплати праці та переказів мігрантів на ВВП України.

Розгляд особливостей і проблеми формування структурної політики України стали предметом останнього – шостого розділу дослідження – «Осмислення особливостей структурного розвитку економіки та структурна політика України».

Доречним буде звернути увагу на джерельну базу дослідження, половина якої – це монографії та статті іноземних авторів, насамперед польських. Значною мірою саме це дало змогу автору зробити необхідні та цілком обґрунтовані узагальнення та висновки.

У підсумку авторка на основі результатів аналізу структурних змін у національній економіці України намагається виявити та описати структурні диспропорції, які є присутніми на кожному етапі аналізу, відмічає наявність «структурного спрощення» в економіці держави та підтверджує на основі низки фактів слова В. Сіденка «Україна вступає в нинішню епоху кардинальних глобальних трансформацій з істотно деформованою структурою економіки, яка за період державної незалежності зазнала очевидного структурного спрощення та наблизилася до структурних характеристик менш розвинених країн світу».

Вважаємо, що монографія О. Б. Пелех «Структурні зміни та зрушення в національній економіці України: аналіз та оцінка» містить аргументоване обґрунтування теорії та методології дослідження структурних змін і зрушень в національній економіці. Рецензована наукова праця має неабияке теоретичне значення та практичну цінність і може бути рекомендованою як науковцям, здобувачам вищої освіти, так і фахівцям у сфері державного управління, підприємцям та всім, хто цікавиться проблемами економічного розвитку України.

*Доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економічної кібернетики
Національного університету
водного господарства та природокористування*

П. М. Грицюк